

نوجوان ایرانی بازیوری ایرانی

آزاده یوسفی
عضو هیئت علمی گروه طراحی صنعتی دانشگاه هنر

سارا خسروی
کارشناس طراحی صنعتی

چکیده

جواهرات ترکمن اصالتی دیرین به قدمت تاریخ دارد. این هنر سنتی زیبا که نسل به نسل به صنعتگران امروز ترکمن رسیده، متأسفانه از بازار فروش خوبی برخوردار نمی‌باشد و بیم آن می‌رود که به زودی به فراموشی سپرده شود. این مقاله گزارشی از پروژه‌ی طراحی زیورآلات برای نوجوانان با الهام از جواهرات ترکمن می‌باشد و هدف از انجام آن احیای جواهرات ترکمن در بین نسل جوان جامعه بوده است.

کلیدواژه‌ها :

طراحی زیورآلات، زیورآلات ترکمن، نوجوان.

دوره‌ی نوجوانی حد فاصل بین دوران کودکی و بزرگسالی و در محدوده‌ی سنی ۱۲ تا ۱۸ سالگی تعریف شده است. این دوره که با بلوغ جنسی و احساسی همراه است از بحرانی‌ترین مراحل زندگی انسان بشمار می‌رود، تا جایی که استانی‌های متخصص روان‌شناسی بلوغ، آن را دوره‌ی طوفان و یک جهش ناگهانی می‌داند (سایت تبیان، ۱۳۸۹). در این دوره، رفتارها و واکنش‌های نوجوان منطقی‌تر و عاقلانه‌تر می‌شود. او به تدریج استقلال می‌یابد و کم‌کم وابستگی‌اش را به والدین خود کاهش می‌دهد. فرد در نوجوانی به شدت نیاز دارد که دوست بدارد و دوست داشته شود. در این سنین بیشتر علاقه دارد که پیوندهای دوستی برقرار کند و نظر دوستانش در رابطه با او برایش بسیار مهم است. این دوره بهترین مرحله برای انتخاب هدف است. نوجوان نه تنها به آنچه هست فکر می‌کند، بلکه به آنچه می‌تواند باشد نیز می‌اندیشد (مودب، ۱۳۷۸). او اکنون در بهترین مرحله از زندگی خود قرار دارد، مرحله‌ای که می‌تواند برای آینده‌اش برنامه‌ریزی کند.

از دیگر مشغله‌های مهم نوجوان در این دوره هویت‌یابی است. یافتن الگوی مناسب در زندگی او و آینده‌اش بسیار تأثیرگذار است. در این سنین او به ظاهر خود بسیار حساس است و دوست دارد زیبا و جذاب در اجتماع ظاهر شود که البته این میل در دختران نوجوان بسیار قوی‌تر است (عطاریان، ۱۳۸۸). در آخر تنوع‌طلبی و نوگرایی از خصوصیات بارز این دوره می‌باشد.

زیورآلات محبوب نوجوان

نوجوان بنابه اقتضای سن خود تنوع‌طلب و نوگراست؛ به همین دلیل به تغییرات مد توجه بسیار دارد و با انتخاب پوشش از جمله زیورآلاتش مطابق با مد روز درصدد جلب توجه دیگران است. بنابراین مطابق مَدِ روز بودن از فاکتورهای او در خرید زیورآلاتش بشمار می‌رود (ترکاشوند، ۱۳۸۷). همان‌طور که اشاره شد نوجوان در این دوره علاقه‌مند به تشکیل گروه‌های دوستی است و گاهی از زیورآلاتی که نشانگر تعلق او به گروهی خاص یا گروه او و دوستانش است، استفاده

نیاز به زیبایی یک نیاز طبیعی و غریزی است که نباید نادیده گرفته شود. تمایل به زیبایی در تمام انسان‌ها وجود دارد، ولی این میل و نیاز در دوره‌ی نوجوانی قوی‌تر ظاهر می‌شود. نوجوانان به دلیل خصوصیات دوره‌ی سنی خود به زیبایی و آراستگی خود بیشتر توجه دارند تا از طریق آن برتری‌جویی، استقلال‌طلبی و نوگرایی خود را نشان داده، بتوانند احترام و توجه دیگران را برانگیزند و اعتمادبه‌نفس خود را بالا ببرند (قمی‌فر، ۱۳۷۳، ص ۸۵). آن‌ها برای ارضای این نیاز از ابزار و شیوه‌های متفاوتی استفاده می‌کنند. یکی از این شیوه‌ها که البته در بین دختران نوجوان بیشتر رایج است، استفاده از زیورآلات به خصوص زیورآلات بدلی می‌باشد. نوجوانان به خرید زیورآلات بدلی به دلیل پایین بودن قیمت آن‌ها و همچنین تنوعشان در رنگ، فرم و جنس تمایل بیشتری دارند، چرا که در این دوران اولاً از استقلال مالی برخوردار نیستند و ثانیاً تنوع این زیورآلات با روح تنوع‌طلب آن‌ها سازگاری دارد.

تمایل نوجوانان و بعد جوانان به زیورآلات بدلی از یک طرف و جمعیت قابل توجه نوجوانان و جوانان در جامعه‌ی امروز ما از طرف دیگر باعث شده بازار بدلیجات در ایران بیش‌ازپیش رونق گیرد. با وجود آنکه ساخت و تولید زیورآلات بدلی در اقوام ایرانی تاریخچه‌ای کهن داشته است، ولی متأسفانه امروزه تولیدات داخل سهم اندکی از بازار را در اختیار دارند و این در حالی است که نزدیک به ۹۰ درصد بازار بدلیجات در ایران متعلق به کشورهای چین، مالزی و هند می‌باشد (بختیاری، ۱۳۸۵).

زیورآلات ترکمن یکی از زیورآلات سنتی و اصیل ایرانی است که کم‌کم به فراموشی سپرده می‌شوند. با توجه به مصاحبه با فروشندگان و تولیدکنندگان این زیورآلات، آنچه روشن است، این زیورآلات هم‌اکنون بیشتر توسط افراد مسن و آن هم فقط در مراسم خاص سنتی و قومی استفاده می‌شوند. این کاهش تقاضا در بازار بدان دلیل است که تولیدکنندگان، خواست و نیاز نوجوانان و جوانان را نادیده می‌گیرند. همچنین در طراحی این زیورآلات هیچ بداعتی برای جذب این گروه که اصلی‌ترین خریداران این کالا بشمار می‌روند نداشته‌اند.

خواننده، هنرپیشه و ورزشکار مورد علاقه‌اش پیروی کند. به همین دلیل با الگوبرداری از آن‌ها پوشش و زیورآلاتش را نظیر پوشش و زیورآلات آن‌ها انتخاب می‌کند (پاتل، ۲۰۱۰). نهایتاً نوجوان جویای تفاوت با دیگران است، پس از راه‌ها و شیوه‌های گوناگون استفاده می‌کند تا تمایز خود را با دیگران به اثبات رساند.

می‌کند. در این مورد، خاص بودن زیور برایش بسیار اهمیت دارد؛ به همین دلیل گاهی از خلاقیت خود برای درست کردن آن استفاده می‌کند. دستبندهای دوستی که به دور مچ گره می‌خورد، نمونه‌ای از این زیورهای دست‌ساز است (افروز، ۱۳۹۰). نوجوان همچنین دوست دارد از شخصیت‌های مهم مانند

تصاویر ۱) نمونه‌هایی از زیورآلات نوجوانان

زیورآلات ترکمن

این قوم که نقره را باعث فروتنی می‌دانسته‌اند می‌باشد. این زیورآلات در ابعاد بزرگ و سنگین ساخته می‌شوند و علی‌رغم بزرگی و وزن زیادشان، در گذشته زنان و دختران ترکمن آن‌ها را همیشه همراه خود داشته‌اند (قزلجه، ۱۳۸۷). سطوح این زیورآلات با طرح‌ها و نقوش گوناگون و با سنگ‌های عقیق، فیروزه و یا شیشه‌های رنگی تزیین می‌شوند. به اعتقاد ترکمن‌ها ترکیب سنگ و فلز انسان را از نیروهای ناشناخته حفظ می‌کند.

ترکمن‌ها یکی از اقوام ایرانی هستند که در ساخت زیورآلات سنتی قدمتی کهن دارند. ساخت زیورآلات در این قوم سه جنبه‌ی مذهبی، تزیینی و اقتصادی داشته و ملهم از آداب و رسوم و سنن آن‌ها بوده است. زیورآلات ترکمن عمدتاً از جنس نقره هستند و کاربرد وسیع این فلز از یک طرف به دلیل ارزانی و سهولت کار با آن و از طرف دیگر به علت اعتقاد

این زیورآلات اغلب در حرکت تولید صدا می‌کنند، گویی صداها ارواح شرور را دور می‌کنند (محمدی، ۱۳۸۸). از دیگر اعتقادات ترکمن اهمیت دادن به رنگ قرمز است. ترکمن‌ها این رنگ را نماد عشق دانسته و در منسوجات خود حتی لباس عروس از این رنگ استفاده می‌کنند. علاوه بر تمام موارد ذکرشده، به‌کاربردن پارچه به‌عنوان جزئی از جواهرات نیز از دیگر مشخصه‌های ویژه‌ی زیورآلات ترکمن بشمار می‌رود. به‌طورکلی زیورآلات زنان ترکمن را می‌توان به سه گروه بزرگ

تقسیم‌بندی کرد که عبارت‌اند از (سایت کلوب ترکمن، ۱۳۸۹):
 ۱- زیورهای که مربوط به سر می‌باشند و در جلوی سر، پیشانی و موها قرار می‌گیرند.
 ۲- زیورهایی که به لباس وصل می‌شوند.
 ۳- زیورهایی که به‌صورت مجزا استفاده می‌شوند. مانند انگو، گوشواره، انگشتر، گردنبند، بازوبند و کمربند.
 ۴- زیورهایی که مربوط به ابزار کار زنان می‌شوند مثل تزئین اشیای کاربردی، نظیر انگشتانه و شانه‌ی سر.

تصاویر ۲) نمونه‌هایی از زیورآلات ترکمن

نقوش در زیورآلات ترکمن

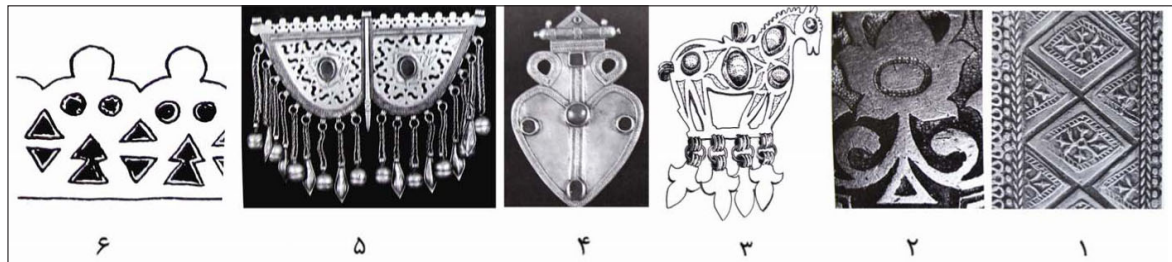
۱- طرح‌های هندسی، ۲- طرح‌های ملهم از گل و گیاه،

۳- طرح‌های ملهم از حیوانات، ۴- طرح‌هایی به شکل قلب‌های

قرینه، ۵- طرح‌هایی به شکل وسایل زندگی مثل: اشکالی چون

تیر و کمان، شمشیر، ۶- طرح‌های ملهم از ماه و ستاره.

ترکمن‌ها در ساخت زیورهایشان از نقوش متنوعی استفاده کرده‌اند که ملهم از اساطیر و طبیعت پیرامونشان بوده است. به‌طورکلی می‌توان این طرح‌ها را به چند گروه تقسیم نمود (سایت کلوب ترکمن، ۱۳۸۹):

تصاویر ۳) نمونه‌هایی از نقوش زیورآلات ترکمن

طرح پیشنهادی

ویژگی‌های طرح

این زیور که «آسانا» نام دارد، از دو بخش تشکیل شده است:

۱- بخش اصلی که از جنس پارچه می‌باشد ۲- تزییناتی از جنس نقره و مهره‌های رنگی که بر روی پارچه دوخته می‌شوند.

از ویژگی‌های برجسته این طرح آن است که نوجوان می‌تواند

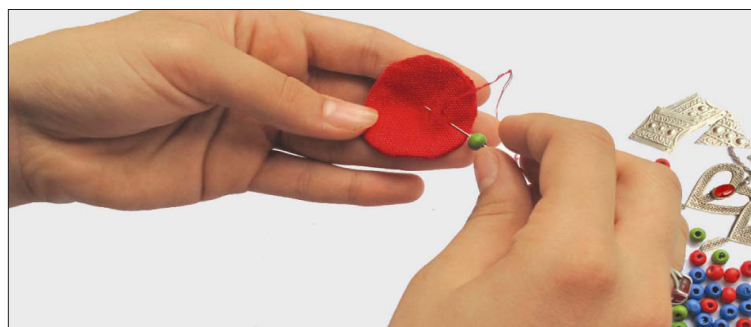
با توجه به هدف پروژه و یافته‌های تحقیق، طرح پیشنهادی ارائه‌شده آمیخته‌ای از هویت زیورآلات ترکمن و سلیقه نوجوان می‌باشد.

تصاویر ۶ و ۷) اجزای هر بسته

تصاویر ۴) طرح‌های پیشنهادی طراح

تصویر ۵) دوختن تزیینات نقره‌ای و مهره‌های رنگی بر روی پارچه

با سلیقه‌ی خود زیورآلات متفاوت و متنوعی را بسازد. او همچنین می‌تواند به راحتی تزیینات را بر روی انواع وسایل شخصی خود مثل کیفش بدوزد و بعد از مدتی آن را برداشته و یا تغییر دهد. در طراحی این زیورآلات از ویژگی‌ها و عناصر هویت‌ساز زیورآلات ترکمن استفاده شده است. تزیینات نقره‌ای دارای نقوش ترکمن بوده و رنگ قرمز که پرکاربردترین رنگ در صنایع دستی ترکمن می‌باشد، رنگ اصلی در این مجموعه بشمار می‌رود. از پارچه به عنوان متریال اصلی استفاده شده که آن هم جزئی از زیورآلات ترکمن می‌باشد. در ضمن پارچه یکی از متریال‌های جذاب در زیورآلات نوجوانان و رنگ قرمز رنگی هیجان‌انگیز و نشاط‌آور برای آن‌ها بشمار می‌رود. در این مجموعه تزیینات نقره‌ای برای دوخته شدن بر روی

پارچه دارای حلقه یا سوراخ می‌باشند. این تزیینات در پنج شکل و به تعداد مشخص شده در جدول ۱ در یک بسته به همراه سایر اجزای مجموعه (تصاویر ۶ و ۷) به مشتری ارائه می‌شوند.

نتیجه

با توجه به هدف اصلی این پروژه که همانا احیای زیورآلات ترکمن بوده است، در طراحی آسانا عناصر هویتی این زیورآلات در نظر گرفته شده است. این مجموعه علاوه بر ارضای میل به زیبایی و تنوع طلبی در نوجوان، می‌تواند او را با فرهنگ و هنر ترکمن آشنا سازد و منجر به گسترش آن در جامعه گردد. به علاوه آسانا در رشد و پرورش خلاقیت‌های ذهنی نوجوان قدم برداشته و او را در یافتن هویت ایرانی خود یاری داده است.

جدول ۱) اشکال و تعداد تزیینات نقره‌ای

					تزیینات نقره‌ای
6	1	6	6	2	تعداد

تصویر ۸) آسانا

پی‌نوشت:

1. Stanley hall
2. friendship bracelet
3. Barat patel

۴. آسانا در زبان ترکمن به معنای دختر زیبا می‌باشد.

منابع:

- افروز، غلام‌علی، ۱۳۷۱. نوجوان: استقلال شخصیت و خلاقیت، مجله‌ی پیوند (مکتب مام)، ۱۵۸، صص. ۱۴۰-۱۴۴.
- بختیاری، ستاره، ۱۳۸۵. بازار بدلیجات در اختیار امارات و چین. روزنامه‌ی اعتماد ملی، ۲۵ شهریور، ص. ۶.
- ترکاشوند، علی، ۱۳۸۷. مد: نوآوری یا هنجارشکنی؟! جوان امروز، بازیابی ۲۰ فروردین، ۱۳۹۰، از: <http://javanemrooz.com/articles/social/bestcloth->

بازیابی ۲۷ دی، ۱۳۸۹، از: <http://www.bayragh.ir/modules/smartsection/item.php?itemid=331>

- قمی‌فر، محمد، ۱۳۷۳. روش‌های هدایت رفتاری نوجوانان و جوانان. تهران: نشر محیا.

- محمدی، رامونا ۱۳۸۸. پوشاک و زیورآلات مردم ترکمن. تهران: جمال هنر.

- مودب، الهام ۱۳۷۸. مراحل رشد نوجوان در دوران بلوغ. انجمن کلیمیان تهران، بازیابی ۷ بهمن، ۱۳۸۹، از: http://www.iranjewish.com/Ravan/Ravan_Roshd_Nojavan.htm

- atel, B. (2011). Fashion Jewelry for Teenagers. Articlesnatch, Retrived April 14, 2011. From: <http://www.articlesnatch.com/Article/Fashion-Jewelry-For-Teenagers/1658574>

[ing/article-25611.aspx](http://www.tebyan.net/Social/House_Family/Teenager_Youth/YouthCharacteristics/2010/12/8/146670.htm)

- سایت تبیان، ۱۳۸۹. چندراهی‌ها در نوجوانی. بازیابی ۲ فروردین، ۱۳۹۰، از: http://www.tebyan.net/Social/House_Family/Teenager_Youth/YouthCharacteristics/2010/12/8/146670.htm

- سایت کلوب ترکمن، ۱۳۹۰. آداب و رسوم طوایف ترکمن. بازیابی ۱۷ فروردین، ۱۳۹۰، از: <http://www.cloob.com/club/article/show/clubname/tourkmen/articleid/2108508>

- عطاریان، مریم (۱۳۹۰). پرورش عزت نفس در دوره نوجوانی، روان‌پژوه، بازیابی ۲۰ فروردین، ۱۳۹۰، از: http://www.ravanpajoh.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1930&Itemid=65

- قزلجه، متین، ۱۳۸۹. زیورآلات ترکمن. دایره‌المعارف ترکمن،